

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОГО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ У НЕЗАКОННОГО ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

FEATURES OF TACTICS OF INTERROGATION OF THE SUSPECT DURING THE INVESTIGATION INTO THE ILLEGAL SALE OF NARCOTIC DRUGS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES, THEIR ANALOGUES OR PRECURSORS VIA THE INTERNET

Мітякін В.А., ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ

Актуальність статті полягає в тому, що порядок відкриття та розслідування кримінальних проваджень щодо незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету має певну специфіку, яка обумовлена обставинами вчинення цього злочину, умовами провадження окремих слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування. Допит є однією з основних слідчих дій у кримінальному процесі на стадії досудового розслідування будь-якого злочину, у тому числі й розслідування незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету та важливим джерелом доказів під час судового розгляду. Метою статті є визначення та розкриття тактичних особливостей допиту підозрюваного під час досудового розслідування у незаконному збуті наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету. В статті розглянуто особливості тактики проведення підозрюваного під час розслідування у незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету. Підкреслено, що допит є однією з основних слідчих дій у кримінальному процесі на стадії досудового розслідування будь-якого злочину, у тому числі й розслідування незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету та важливим джерелом доказів під час судового розгляду. Зазначено, що порядок відкриття та розслідування кримінальних проваджень щодо незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету має певну специфіку, яка обумовлена обставинами вчинення цього злочину, умовами провадження окремих слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування. Зроблено висновок, що тактика допиту підозрюваного при розслідуванні незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету залежить від ряду чинників, серед яких найбільш важливими є, такі: допит підозрюваного, проведений без якісного вивчення особистості останнього, без спеціально розробленого плану допиту, без використання тактичних та організаційних прийомів по викриттю неправдивих показань.

Ключові слова: тактика, допит, підозрюваний, незаконний збут, наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори, мережа Інтернету.

The relevance of the article is that the procedure for opening and investigating criminal proceedings for illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors via the Internet has certain specifics, which is due to the circumstances of this crime, the conditions of certain investigative (search) actions. The initial stage of the investigation. Interrogation is one of the main investigative actions in criminal proceedings at the stage of pre-trial investigation of any crime, including the investigation of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors via the Internet and an important source of evidence during trial. The purpose of the article is to determine and disclose the tactical features of the interrogation of a suspect during a pre-trial investigation into the illicit sale of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors via the Internet. The article considers the peculiarities of the tactics of the suspect during the investigation into the illegal sale of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors via the Internet. It is emphasized that interrogation is one of the main investigative actions in criminal proceedings at the stage of pre-trial investigation of any crime, including the investigation of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors via the Internet and an important source of evidence during court proceedings consideration. It is noted that the procedure for opening and investigating criminal proceedings on illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors via the Internet has certain specifics due to the circumstances of the crime, the conditions of certain investigative (search) actions at the initial stage of the investigation. It is concluded that the tactics of interrogation of the suspect in the investigation of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors via the Internet depends on a number of factors, the most important of which are: interrogation of the suspect developed an interrogation plan, without the use of tactical and organizational techniques to expose false testimony.

Key words: tactics, interrogation, suspect, illegal sale, drugs, psychotropic substances, precursors, Internet.

Актуальність теми. Одним із важливих пріоритетів в Україні сьогодні є послідовне утвердження демократичних засад суспільства, прав та свобод людини, комплексне здійснення дієвих правових та організаційних заходів щодо захисту їх прав, а саме протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету та протидії організованій злочинності в цілому. Тому боротьба з наркоманією та негативними наслідками цього кримінального правопорушення є пріоритетним напрямком правоохоронних органів в Україні.

Порядок відкриття та розслідування кримінальних проваджень щодо незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету має певну специфіку, яка обумовлена обставинами вчинення цього злочину, умовами провадження окремих слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування.

Допит є однією з основних слідчих дій у кримінальному процесі на стадії досудового розслідування будь-якого злочину, у тому числі й розслідування незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету та важливим джерелом доказів під час судового розгляду.

Стан дослідження. Особливостям проведення допитів присвятили свої роботи, зокрема Ю.П. Аленін, О.М. Бандурка, О.Я. Баєв, В.П. Бахін, В.Д. Берназ, Р.С. Белкін, А.М. Васильєв, В.К. Весельський, В.І. Галаган, С.М. Гусаров, І. В. Гловюк, А.В. Дулов, Д.В. Затенацький, В. О. Коновалова, В.С. Кузьмічов, В. Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'янчиков, О.І. Мотлях, Д.А. Поліщук, О.М. Процюк, С.М. Стахівський, М.В. Салтєвський, В.М. Тертишник, Л.Д. Удалова, В.В. Шендрик, В.Ю. Шепітько, О.О. Юхно, М.О. Янковий та багато інших науковців.

А.В. Дулов та П.Д. Нестеренко розглядає «допит лише як засіб пізнання слідчим фактів минулого, фактів, які він

не може бачити і спостерігати в даний час самостійно, шляхом сприйняття почутого від людей, які розповідають про події, що відбулися, то це буде лише зовнішньою формою допиту» [1, с. 57-58]

Д.А. Поліщук зазначав, що «допит – це в основі своїй спілкування в діалозі, в зміні ролей слухача і того, хто говорить. Причому цей діалог регламентований нормами кримінального процесуального законодавства, повинен бути детально розпланований слідчим, але водночас глибоко варіативний, оскільки його зміст і зовнішні форми різноманітні. У допиті неминуче виявляються всі закономірності психології спілкування» [2, с. 36, 3, с. 328-329].

Метою цього дослідження є визначення та розкриття тактичних особливостей допиту підозрюваного під час досудового розслідування у незаконному збуті наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету.

Виклад основного матеріалу. Допит є одним із найважливіших елементів комплексу першочергових слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, які проводяться на початковому етапі розслідування незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету.

Мета допиту полягає в отриманні повних та об'єктивно відображуваних дійсність показань [4, с. 104].

Обставини, які слідчий має намір з'ясувати шляхом допиту є предметом допиту. До цього переліку належать часом і місцем учинення злочину, обставини, пов'язані з відповідною подією, причетністю особи до незаконних дій з обладнанням, яке використовувалося для виготовлення наркотиків, або вчинення інших злочинів, пов'язаних з обігом наркотиків [5, с. 53, 6, с. 278].

Слід підкреслити, що допит підозрюваного, це майже завжди перша зустріч осіб, які ведуть розслідування з можливим злочинцем. Тому від того, як складаються їхні відносини на першому допиті, багато в чому залежать результати розслідування. З огляду на це найбільш правильно, якщо допит буде проведений самим слідчим.

Оскільки особа підозрюється в такому суспільно-небезпечному злочині, як незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету, то при підготовці до допиту його в якості підозрюваного, від слідчого потрібно не тільки складання плану майбутнього допиту, але і знання їм методики і тактики допиту.

Питання тактики допиту підозрюваного у кримінальних провадженнях про незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету вже не глибоко вивчені в криміналістичній літературі [7].

Відповідно до ст. 71 КПК України слідчий вправі залучити до участі в даній слідчій дії будь-якого фахівця, що володіє спеціальними знаннями, необхідними в ході розслідування [8].

У процесі проведеного дослідження визначено ряд проблем, пов'язаних з проведенням допиту підозрюваного під час розслідування незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету. Як приклад неякісна підготовка до проведення допиту підозрюваного, а також не припинення фактів дачі ним неправдивих показань, нерідко призводять до необхідності проведення повторних і додаткових допитів підозрюваних та з метою попередження та припинення фактів відмови підозрюваного від дачі показань, доцільно при плануванні проведення допиту передбачити участь в ньому фахівця, що володіє спеціальними знаннями (наприклад, психолога). Так само слід використовувати розроблені в криміналістиці тактичні та організаційні прийоми по викриттю у брехні [7, 9; 10].

На думку В.Т. Безлепкина, допит передбачає собою регламентований законодавством усний діалог між поса-

довою особою, в провадженні якої знаходиться кримінальна справа, та свідком, підозрюваним та обвинуваченим, що проводиться з метою отримання фактичних даних (усних відомостей), які мають доказове значення [11 с. 256; 12, с. 75].

Автори А.М. Гусаков, А.О. Філющенко визначають допит як слідчу дію, яка полягає в одержанні слідчим згідно з кримінально-процесуальним законом істинних показань від особи, яка володіє відомостями, які мають значення для розслідування [13, с. 94].

На думку Д.Й. Никифорчука та М.С. Хруппи, коло питань, що підлягають з'ясуванню під час допиту підозрюваного, визначається конкретною слідчою ситуацією, що склалася на початковому етапі розслідування [4, с. 102–103]. Узагальнення зазначених позицій, а також вивчення судово-слідчої практики дає підстави стверджувати, що всі питання, які необхідно з'ясувати під час допиту підозрюваного в справах такої категорії, можна умовно поділити на декілька блоків (груп):

1. Відомості щодо причетності особи до незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету:

ініціатор незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету;

наявність у підозрюваного спеціальних знань у галузі хімії, фармакології чи інших сферах, що можуть бути використані під час незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету;

результат дії такого обладнання (його призначення та особливості функціонування);

способи приховування злочинних дій, пов'язаних із виготовленням наркотиків;

спосіб виготовлення наркотиків (первинна сировина, прекурсори та хімікати);

спрямування виручених коштів;

особливості технології збуту наркотиків (джерело знань, зокрема особа-наставник, а також хімічні джерела технології);

роль підозрюваного у вчиненні злочину у сфері обігу наркотиків (організатор, виконавець, особа, яку використовували «навмання»;

збут готових наркотиків (кількість, ціна, учасники процесу реалізації);

належність приміщення, комп'ютер, (автомобіль), де було виявлено обладнання для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

2. Відомості про особу підозрюваного та спосіб її життя:

підозрюваний, з ким підтримує стосунки, коло його знайомих,

родина, освіта, за яких умов ріс та виховувався друзів, зокрема тих, хто вживає наркотики;

позитивні риси допитуваного (інтереси, хобі тощо);

стан, у якому перебуває особа, котру допитують (наркотичне сп'яніння, абстиненція, тобто «ломка»), скільки часу минуло з моменту останнього вживання наркотику;

ставлення до немедичного вживання наркотиків (у разі позитивного ставлення – причини й обставини вживання, з якого часу, які саме, у якій кількості, джерела придбання наркотиків, походження коштів на їх придбання, кого знає серед споживачів і поширювачів наркотиків, які йому відомо джерела надходження наркотиків, місця їх споживання).

3. Інші відомості про злочинну діяльність:

способи приховування злочинної діяльності (конспірація, наявність схованок, імітація легальної діяльності);

цілі, на реалізацію яких спрямовували виручені кошти;

спосіб одержання та здійснення конвертації коштів, отриманих від продажу наркотиків, що були виготовлені за допомогою обладнання;

представники правоохоронних органів, які «прикривали» злочинну діяльність, та наявність інших корупційних зв'язків;

банківські термінали, які використовували для цього; розподіл грошей між учасниками злочину (частка підозрюваного) [4, с. 102–103].

Вказаний перелік не є остаточним, тому слідчий обирає тактику розслідування виходячи із матеріалів конкретного кримінального провадження і обставин вчиненого злочину.

Висновки. Викладене дозволяє констатувати, що допит по своїй суті є спілкуванням слідчого із допитуваним з метою отримання інформації, відомої допитуваному, яка має значення для розслідуваного кримінального провадження.

Зазначимо, що організація та проведення допитів підозрюваних вимагає від слідчого дотримання процесуальної

форми слідчої дії та знань психологічних та тактичних особливостей допиту.

При підготовці та організації допиту підозрюваного, від слідчого потрібно не тільки складання плану, але й знання їм методики і тактики допиту по зазначеній категорії кримінальних проваджень.

Отже, тактика допиту підозрюваного при розслідуванні незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету залежить від ряду чинників, серед яких найбільш важливими є, такі: допит підозрюваного, проведений без якісного вивчення особистості останнього, без спеціально розробленого плану допиту, без використання тактичних та організаційних прийомів по викриттю неправдивих показань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полищук Д.А. Тактико-психологические особенности допроса при расследовании преступлений, совершаемых преступными сообществами : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Москва, 2000. 259 с.
2. Дулов А.В., Нестеренко П.Д. Тактика следственных действий. Москва, 1971. 272 с.
3. О. Павлюк Тактичні особливості отримання показань у кримінальних провадженнях про вбивства осіб похилого віку та одиноких осіб, пов'язаних із заволодінням їхнім майном. *Підприємство, господарство і право*. 2018. С. 328-332.
4. Шепітько В.Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український). Харків : Право, 2001. 560 с.
5. Шепітько В.Ю. Довідник слідчого. Київ : Ін Юре, 2001. 208 с.
6. Рівчаченко О.А. Особливості допиту підозрюваного в незаконних діях з обладнанням для виготовлення наркотичних засобів та психотропних речовин // *Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ*, № 1 (11), 2016. С. 277-287.
7. Гусева, В.О. Особливості тактики допиту підозрюваного під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2018. № 2 (82). С. 221-226.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI.
9. Порубов Н.И. Научные основы допроса на предварительном следствии. 3-е изд., перераб. – Минск: Вышэйш. шк. 1978. 175 с.
10. Баев О.Я. Конфликтные ситуации на предварительном следствии (основы предупреждения и разрешения). Воронеж: Изд-во воронежского университета, 1984. 132 с.
11. Безлепкин Б.Т. Уголовный процесс России. Общая часть и досудебные стадии (курс лекций). К.: Изд-во Междунар. ун-та бизнеса и управления, 1998. 320 с.
12. Удалова Л.Д. Вербальна інформація у кримінальному процесі України: монографія. Київ : Вид. Паливода А. В., 2006. 324 с.
13. Гусаков А.Н., Филющенко А.А. Следственная тактика (в вопросах и ответах) : учеб. пособие. Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1993. 147 с.